

Varför tar inte facken strid för att rädda jobben?

Svenska Dagbladet den 7 april 2020

Coronaepidemin har kastat oss in i den snabbaste förstörelsen av jobb och försörjningsmöjligheter sedan industrialiseringen tog fart i mitten på 1800-talet. De mest pessimistiska prognoserna för USA pekar på att 47 miljoner jobb – 30 procent av alla jobb innan krisen började – kan gå förlorade och arbetslösheten stiga till 32 procent. En liknande kalkyl för Storbritannien pekar på att sex miljoner jobb kan försvinna de närmaste månaderna och ge en arbetslöshet på 21 procent. (Fyra år in i trettioårsdepressionen toppade arbetslösheten i USA och Storbritannien på 24,9 respektive 15,4 procent.)

Sverige är inte förskonat. Varslen och uppsägningarna accelererar som en följd av konkurser, rekonstruktioner och kostnadsneddragningar bland alltmer desperata företag och företagare som gör allt de kan för att i bästa fall rädda företagen till ett liv efter krisen eller åtminstone undgå en privatekonomisk ruin de aldrig kommer att kunna resa sig ifrån. Många entreprenörer som bär på den kunskap som krävs för att driva och utveckla företag kommer aldrig tillbaka för att bygga företag och tradera sina insikter till nästa generation företagare. Samhällskostnaden för att bygga upp denna värdefulla kompetens på nytt blir mycket hög. De löntagare som förlorat jobben när företagen slagits ut kommer inte ha några jobb att gå tillbaka till.

Hur ser det då ut denna sanningens minut för den svenska modellen? Vad jag kan se är det endast Svenskt Näringsliv som kräver effektiva stödinsatser för att den svenska produktionsapparaten ska förbli någorlunda intakt under krisen. Inget av de tre stora facken – LO, TCO eller Saco – har krävt det slags statliga insatser som bevarar företag och arbetsplatser under krisen och som förespråkas av en i stort sett enig ekonomkår. Kraven handlar nästan undantagslöst om bättre villkor för dem som blir arbetslösa snarare än stöd för att säkerställa att de har sina jobb kvar. Likaså betonas stödpaket till löntagarna för utbildningsinsatser för att lättare få jobb efter krisen. Sådana insatser är viktiga på lång sikt, men utan rätt åtgärder i dag finns inga nya jobb att utbilda sig till.

På TCO:s hemsida under rubriken "Svenska partsmodellen" står att läsa att modellen "kan sammanfattas med ett ord – samarbete". Modellen sägs bygga på insikten att arbetstagare och arbetsgivare har gemensamma intressen att lösa problem, vilket leder till "[e]n riktig win-win". Jag har svårt att se att det i dagens akuta läge när hundratusentals jobb är hotade finns något som är mer "win-win" än att facken och arbetsgivarna gör gemensam sak och kräver effektiva åtgärder för att Sverige ska ha ett så välbevarat näringsliv som möjligt när coronakrisen är över. Ur fackens synvinkel handlar detta om att säkra sina medlemmars framtida förvärvsinkomster och om insikten att företagens överlevnad utgör grunden för välfärdsstatens existens.

Om vi försiktigtvis antar att Sverige förlorar hälften så stor andel av jobben som den pessimistiska prognosen anger för USA, det vill säga 15 procent, betyder det 600 000 förlorade jobb. Alla är

rimligen överens om att detta vore katastrofalt ur alla tänkbara perspektiv. Det skulle också innebära att den skattebas som finansierar välfärdsproduktion och transfereringar kraftigt eroderas med neddragningar i vård, omsorg, skola, pensioner och arbetslöshetsersättningsnivåer som oundviklig följd.

Måste det gå så här illa? Lyckligtvis är svaret nej. Ledande oberoende nationalekonomer har i en serie inlägg i tidningar och seminarier de senaste veckorna varit samstämmiga. Nu är tiden kommen att dra nytta av den svenska statens goda finanser för att stödja i grunden livskraftiga företag i sådan utsträckning att de fortfarande är intakta när krisen är över och ekonomin återgår till normalläge. Bedömningen är att detta kräver insatser på minst 100 miljarder kronor per månad i form av att staten helt tar över kostnaden för permitterade medarbetare men också att staten täcker stora delar av de helt eller delvis nedstängda företagens kostnader i linje med vad företaget skulle erhållit från en gängse avbrottsförsäkring om denna gällt vid pandemier. Strategin går ut på att ha livskraftiga företag som kan haka på en uppgång när krisen är över. Det är endast så vi kan undvika att krisen leder till en lång period av massarbetslöshet.

Vid frågestunden i riksdagen den 26 mars säger statsminister Stefan Löfven: "Vi ska se till att minimera konsekvenser för både medborgare och företag. [...] Vi lämnar inte företag och löntagare i sticket. Det är vårt budskap." Men tyvärr är det just vad regeringen gör. Som så många har påpekat består åtgärderna i hög grad av lån i stället för bidrag och dessutom för små, långsamma och administrativt krångliga.

Anta hypotetiskt att någon innan krisen hade målat upp dagens exceptionella akutläge på arbetsmarknaden och bett ett antal experter på den svenska partssammansatta arbetsmarknadsmodellen att förutsäga hur parterna skulle reagera. Det är ingen vågad gissning att de skulle hålla för sannolikt att såväl fack som arbetsgivarorganisationer skulle kräva att regeringen vidtog de åtgärder som krävdes för att rädda jobben i alla i grunden livskraftiga företag. Kanske skulle några bedömare underbygga sin slutsats med att peka på IF Metalls och dess ordförande Stefan Löfvens ansvarsfulla agerande under finanskrisen 2008–09. Avtal slöts då som innebar att uppsägningar kunde undvikas genom arbetstidsförkortningar och därmed löneminskningar.

Om facken även under denna kris gör gemensam sak med Svenskt Näringsliv och andra näringslivsorganisationer och kräver att effektiva åtgärder sätts in för att bevara i grunden livskraftiga företag och arbetsställen under coronakrisen blir trycket på regeringen ett helt annat. Att Sverige kommer ut ur coronakrisen med ett så intakt och konkurrenskraftigt näringsliv som möjligt är ett allmänintresse som måste försvaras av samtliga parter som utgör den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Magnus Henrekson